

Nr 64.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppskattning av rustnings- och roteringsbesvärens värde vid vissa truppförband under år 1920; given Stockholms slott den 31 december 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att — utan hinder av vad i § 3 av lagen angående lindring i rustnings- och roteringsbesvären den 2 december 1892 stadgas om bestämmande vart tionde år, varje gång för de närmast följande tio åren, av rustnings- och roteringsbesvärens värde för det i § 1 av samma lag angivna ändamål — de genom kungörelsen den 31 december 1909 angående ny uppskattning av rustnings- och roteringsbesvären vid vissa truppförband för en tid av tio år, räknat från början av år 1910, fastställda värden må gälla jämväl under år 1920.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

E. A. Nilson.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 31 december 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Departementschefen, statsrådet Nilson, yttrade härefter följande:

»I lagen angående lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna den 2 december 1892 stadgas i § 1, att i rustnings- och roteringsbesvärerna skall, på sätt samt under iakttagande av de särskilda bestämmelser och undantag, som i lagen omförmälas, lindring äga rum, att årligen utgå under åren 1893—1903 med vissa procent av dessa besvärers uppskattade värde samt från och med år 1904 med hela beloppet av samma värde. Sedan därefter i § 2 angivits, till vilka värden prestationerna vid varje rusthåll eller rote skulle vid uppskattning av rustnings- och roteringsbesvärerna för det i § 1 angivna ändamål för tiden intill år 1900 bestämmas, föreskrives i § 3 bland annat följande. År 1899 och därefter vart tionde år, varje gång för de närmast följande tio åren, bestämmer

Konungen rustnings- och roteringsbesvärens värde för det i § 1 angivna ändamål efter föregående utredning av en för varje landstingsområde, inom vilket finnas rusthåll eller rotar, tillhörande regemente eller kår, på visst sätt utsedd nämnd och utlåtande av vederbörande landsting, dock att, där inom ett landstingsområde antalet rusthåll eller rotar vid samma regemente eller kår understiger femtio, beträffande dessa icke erfordras något yttrande av nämnd. Efter det nämndernas förslag avgivits och vederbörande landstings yttranden inhämtats, bestämmas ifrågasvarande värden till ett för varje rusthåll eller rote vid samma regemente eller kår i fullt tiotal av kronor angivet, lika belopp. I enlighet med stadgande i § 13, att de ytterligare bestämmelser, som för tillämpning av föreskrifterna i ifrågasvarande lag kunna finnas erforderliga, meddelas av Konungen, har i kungörelse den 23 juli 1897 föreskrivits, bland annat, att nämnden skall sammanträda första gången år 1898 och därefter vart tionde år senast under förra hälften av juli månad, samt att det åligger vederbörande länsstyrelse att efter mottagandet av de vid nämndens sammanträde förda protokoll däröver inhämta landstingets yttrande samt till Kungl. Maj:t före den 15 oktober ovan angivna år insända landstingets yttrande jämte eget utlåtande och övriga handlingar i ärendet.

För tioårsperioden 1910—1919 hava värdena å rustnings- och roteringsbesvären fastställts genom kungörelse den 31 december 1909 (Svensk författningssamling nr 176).

Sedan åtskilliga länsstyrelser till Kungl. Maj:t överlämnat av vederbörande nämnder för respektive läns landstingsområde på grund av nyssberörda föreskrifter uppgjorda förslag till uppskattning av rustnings- och roteringsbesvärens värde för tioårsperioden 1920—1929 jämte av landsting och länsstyrelser däröver avgivna yttranden, hava kammarkollegium och statskontoret anbefallts att inkomma med utlåtande i ärendet.

Förelag till uppskattning av rustnings- och roteringsbesvären under tioårsperioden 1920—1929.

Ämbetsverken hava den 15 december 1919 avgivit det infordrade utlåtandet samt därvid överlämnat yttrande i ämnet av kammaradvokatfiskalsämbetet.

Advokatfiskalsämbetet framhåller i sitt yttrande, att varken år 1898 eller år 1908 vederbörande nämnder torde kunna anses hava tillfredsställande löst den dem tilldelade uppgiften att uppskatta den kostnad, rustnings- och roteringsbesväret betingade. Detta framginge redan därav,

Yttrande av kammaradvokatfiskalsämbetet.

att nämndernas förslag i regel icke blivit grundläggande för Kungl. Maj:ts beslut. Båda nämnda år hade nämligen inom kammarkollegium och statskontoret efter grundliga utredningar verkställts nya uppskattningar av besvären, därvid värden erhållits, som ofta väsentligt skilt sig från nämndernas. I huvudsak hade därefter av Kungl. Maj:t fastställts de av ämbetsverken uträknade värdena.

Advokatfiskalsämbetet har därefter ingått på en granskning av de nu föreliggande uppskattningarna. För att kunna verkställa dylik granskning har ämbetet införskaffat samtliga nu gällande soldatkontrakt. Ämbetet påvisar, hurusom, jämte det utredning av nämnd icke skett rörande rustnings- och roteringsbesväret vid 11 av här ifrågavarande regementen, de av nämnder verkställda utredningarna rörande rustnings- och roteringsbesvären vid övriga regementen äro ytterst bristfälliga och i vissa fall icke ens bereda möjlighet till prövning av de föreslagna värdena. Ämbetet har i regel icke heller sett sig i stånd att verkställa ny uppskattning.

Orsakerna till det sålunda angivna resultatet av nämndernas arbete har ämbetet funnit vara mångahanda. Delvis syntes, framhåller ämbetet, förhållandet bero därpå, att nämnderna i allmänhet visat sig icke vara lämpliga organ att handhava det grundläggande arbetet för bestämmande av värdet å besvären. Nämnderna hade i regel icke förskaffat sig kännedom om de särskilda kontraktens innehåll och övriga på saken inverkan omständigheter utan nöjt sig med att helt summariskt och utan verklig eller i varje fall tillfyllestgörande utredning föreslå vissa värden. Till huvudsaklig del vore emellertid orsakerna till berörda missförhållanden att söka i de nuvarande lagbestämmelserna, vilka på grund av ändrade förhållanden lade hinder i vägen för uppnåendet av det med desamma avsedda ändamålet, nämligen beredande av full ersättning åt rust- och rotehållare för det dem åliggande besväret. Sålunda hade de nämnder, som verkställt en omsorgsfull utredning, mött en betydande svårighet i bestämmelsen, att värdet skulle bestämmas till ett för varje rote eller rusthåll vid regementet lika belopp. Särskilt gjorde sig därvid gällande den numera betydande skillnaden i värde av förmånerna enligt å ena sidan sådana kontrakt, vari allenast kontant lön avtalats, och å andra sidan de kontrakt, vilka tillförsäkrade soldaten torp jämte andra naturaförmåner. Härtill komme, att bestämmelsen om uppskattning av besväret för tio år framåt på grund av nuvarande osäkerhet rörande prisläget under den kommande tioårsperioden vållat olösliga svårigheter till ernående av ett tillförlitligt värde.

I sitt förenämnda utlåtande av den 15 december 1919 hava kammarkollegium och statskontoret förklarat sig finna vad av kammaradvokatfiskalsämbetet i huvudsak anförts vara av den betydelse, att en revision av de nu gällande bestämmelserna i ämnet syntes ofrånkomlig, samt i anslutning härtill och på ytterligare anförda grunder föreslagit, att en dylik revision måtte ske i den riktning, att — i stället för de hittillsvarande, för samtliga rusthåll eller rotar vid samma regemente gemensamma värdena å rustnings- och roteringsbesväret — ett individuellt värde fastställdes för varje särskild rote eller rusthåll, att sistnämnda värden, i anseende till de inträdda osäkra prisförhållandena, erhöle en väsentligt kortare giltighetstid än nu vore fallet, förslagsvis fem år, samt att den nuvarande anordningen — med en förberedande utredning jämte förslag av en särskild uppskattningsnämnd, förslaget hänskjutande till landstingets och länsstyrelsens yttrande samt värdenas fastställande i sista hand av Kungl. Maj:t — ersattes med ett förenklat förfarande, anordnat exempelvis på det sätt, att befattningen med ifrågavarande uppskattningar överlämnades till länsstyrelserna, som, efter en grundläggande utredning jämte förslag av vederbörande landsfiskaler och sedan rotehållarna beretts tillfälle att däröver inkomma med yttrande, meddelade slutlig fastställelse av värdena i fråga, därvid rätt till fullföljd av talan mot dessa länsstyrelsernas beslut borde inrymmas åt såväl de enskilda rote- och rusthållarna som kronan. För den händelse ifrågavarande förslag vunne statsmakternas gillande, borde, efter vederbörande ämbetsmyndigheters hörande och i så god tid, att under år 1920 nya värden hunne fastställas, genom kungl. förordning utfärdas närmare föreskrifter rörande tillämpningen av de föreslagna lagbestämmelserna.

Därest Kungl. Maj:t skulle dela ämbetsverkens mening, att de gällande lagbestämmelserna i förevarande ämne numera icke möjliggjorde ens en tillnärmelsevis rättvis uppskattning av kostnaderna av rustnings- och roteringsbesväret, ävensom att förty snarast möjligt en ändring av dessa bestämmelser borde åvägabringas, uppställde sig frågan, huruvida, med hänsyn därtill att ett medgivande till en dylik lagändring kunde utverkas först under loppet av 1920 års riksdag, med ett fastställande av nya värden för den instundande tioårsperioden kunde i avbidan därå anstå.

Vid ett övervägande härav torde kunna framhållas, hurusom det egentliga syftet med bestämmelsen i § 3 i 1892 års ifrågavarande lag väl finge anses vara, att vart tionde år ny uppskattning av värdena skulle äga rum, medan det däremot syntes vara av oväsentlig betydelse, huruvida det nya värdet fastställdes året innan eller samma år som

värdet första gången skulle tillämpas, blott fastställandet skedde i god tid före den i samband med kronouppbörden i slutet av året skeende utbetalningen av ersättningsbeloppen.

Det torde ytterligare för den sålunda uppkomna frågans bedömande kunna erinras, att då, på sätt förut upplysts beträffande vissa län, lagenlig uppskattning genom nämnd icke ägt rum, ärendet i allt fall icke kunde komma att hos Kungl. Maj:t föreligga i ett skick, som motsvarade ett strängt iakttagande av gällande författnings föreskrifter rörande dess förberedande handläggning.

Skulle Kungl. Maj:t med hänsyn till den omförmälda lagbestämmelsens ordalydelse och oaktat den nu föreliggande utredningens bristfällighet likväl anse sig böra år 1919 fastställa nya värden för tio år framåt, syntes följande böra beaktas. Ifrågavarande värden, som ju skulle hänföra sig till samtliga rotar eller rusthåll vid respektive regemente, torde böra fastställas till så lågt belopp, att vid en eventuell enligt de föreslagna bestämmelserna verkställd individuell uppskattning för ingen rote eller rusthåll skulle komma att ernås lägre belopp än det sålunda fastställda. I annat fall skulle till synes icke kunna hindras, att då vederbörande rote eller rusthåll väl måste anses äga rätt att under samtliga kommande tio år påfordra ersättning med minst det sålunda under år 1919 fastställda värdet, en del rotar och rusthåll komme att på statsverkets bekostnad göra en otillbörlig vinst, motsvarande skillnaden mellan det fastställda värdet och de verkliga kostnaderna.

Genom ett sådant förfarande som det nyss angivna skulle väl lagens bestämmelser formellt taget komma att iakttagas, men reellt skulle givetvis därigenom brytas mot desamma i betänklig grad. De sålunda bestämda värdena skulle nämligen, ehuru uttryckligen fastställda att gälla för tio år framåt, i själva verket ej vara avsedda att någonsin tillämpas, utan måste — vare sig riksdagen bifölle eller avsloge det förslag om ändrade grunder, som kunde komma att av Kungl. Maj:t framläggas — nya bestämmelser meddelas om de värden, som skulle i realiteten bliva gällande. Vid sådant förhållande funne sig ämbetsverken icke kunna förorda detta alternativ utan ansåge, att med fastställandet av ifrågavarande värden borde anstå, tills riksdagen meddelat sitt beslut i frågan.

Departements-
chefen.

Den i ärendet verkställda utredningen, för vars huvuddrag jag i det föregående redogjort, ådagalägger oförtydligt behovet av ändrade bestämmelser rörande uppskattning av rustnings- och roteringsbesvärens värde. Ärendet föreligger ännu icke i det skick, att detsamma kan

slutgiltigt underställas Kungl. Maj:ts prövning, men är det min avsikt att, så snart sig göra låter, framlägga förslag till erforderlig ändring av ifrågavarande lagbestämmelser.

Vid sådant förhållande och med hänsyn till vad myndigheterna därom anfört, torde det icke vara lämpligt att på grundval av nu gällande lagbestämmelser i ämnet för den instundande tioårsperioden fastställa nya värden å rustnings- och roteringsbesvärerna, utan torde med sådan uppskattning böra anstå i avvaktan på avgörandet av frågan om en revision av berörda lagbestämmelser. Då emellertid, även om sistnämnda fråga hinner föreläggas 1920 års riksdag till avgörande, en förnyad värdering, anordnad i huvudsak på sätt myndigheterna föreslagit, näppeligen kan slutföras i så god tid, att densamma vunnit laga kraft vid den tidpunkt, då den å 1920 belöpande ersättningen för ifrågavarande besvär skall till rust- och rotehållarna utbetalas, synes ersättningen för nämnda år lämpligen böra utgå enligt de genom förenämnda kungörelse den 31 december 1909 för tioårsperioden 1910—1919 fastställda värden; och torde riksdagens medgivande härutinnan böra inhämtas.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

att — utan hinder av vad i § 3 av lagen angående lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna den 2 december 1892 stadgas om bestämmande vart tionde år, varje gång för de närmast följande tio åren, av rustnings- och roteringsbesvärens värde för det i § 1 av samma lag angivna ändamål — de genom kungörelsen den 31 december 1909 angående ny uppskattning av rustnings- och roteringsbesvärerna vid vissa truppförband för en tid av tio år, räknat från början av år 1910, fastställda värden må gälla jämväl under år 1920.»

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thomas Adlercreutz.